

Silencing the Supplicant

פרשת בשלח תשע"ז

Artsadl - Steve Chmash

EXODUS PARASHAS BESH'LACh 14 / 10-17

¹⁰ Pharaoh approached; the Children of Israel closed their eyes and beheld! — Egypt was journeying after them, and they were very frightened; the Children of Israel cried out to HASHEM. ¹¹ They said to Moses, "Were there no graves in Egypt that you took us to die in the Wilderness? What is this that you have done to us to take us out of Egypt?" ¹² Is this not the statement that we made to you in Egypt, saying, "Let us be ar... we will serve Egypt?" — for it is better that we should serve Egypt than that we should die in the Wilderness!" ¹³ Moses said to the people, "Do not fear! Stand fast and see the salvation of HASHEM that He will perform for you today; for as you have seen, Egypt today, you shall not see them ever again! ¹⁴ HASHEM shall do battle for you, and you shall remain silent." ¹⁵ HASHEM said to Moses, "Why do you cry out to Me? Speak to the Children of Israel and let them journey forth! ¹⁶ And you — lift up your staff and stretch out your arm over the sea and split it; and the Children of Israel shall come to the midst of the sea on dry land. ¹⁷ And I — behold! — I shall strengthen the heart of Egypt; and they will come after them; and I will be glorified through Pharaoh and through his entire army, through his chariots and through his horse."

2a

15. מה תצעק אף — Why do you cry out to Me? Moses, too, was praying, and God told him, "Now, when Israel is in distress, is no time for lengthy prayer." Alternatively, the verse is rendered: מה תצעק, Why do you cry out [as if the plight of Israel is your responsibility]? אלי, To Me! It is for Me to save the nation, therefore, you should instruct them to move ahead, and I will attend to their safety (Rashi).

2b

Romo offers a novel approach. After the leaders castigated him for taking them out of Egypt, Moses cried out because he feared that they were lacking in faith and would not obey him when he ordered them to advance into the sea. To this, God replied that he was misjudging the people; all he had to do was to give the command.

3

362 NER UZIEL

PRAYER AND REDEMPTION

Trapped between the Reed Sea and the approaching Egyptian army, the Jews "became very frightened and prayed to God" (ibid. 14:10-11). Moshe calmed the people, assuring them that they would be rescued from their plight, but only on condition that they would "remain silent" (ibid., 14).

This stipulation that they be silent is difficult to understand, for the people were merely beseeching God to save them from the hands of their enemies. Why was Moshe so intent on hushing them up? The people had done nothing wrong; on the contrary, prayer is the appropriate response in times of trouble, especially in hopeless situations such as that experienced by the Jews at the shores of the Reed Sea.

✳ However, in the next verse God reiterates this stipulation, telling Moshe: "Why do you pray to Me? Speak to the Children of Israel, and let them start moving" (ibid., 15). Why did God word His commandment this way? The Sages have told us, "God yearns to hear the prayers of the righteous" (Yevamos 64a), which implies that prayer is appropriate in every circumstance.

4 מלך גמ' 3-5 אלו יציון

✳ וביותר תמוה, שהלא כל גאולתם של ישראל ממצרים היתה בזכות צעקתם של בני ישראל, וכמו שאמר הקב"ה למשה (ג' ז): "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים, ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו", וכן נאמר (ו' ה): "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל", ואז לא אמר הקב"ה שלא עת להאריך בתפילה, אלא התפילה קיובה וזירזה את הגאולה, ולכן משה התפלל עתה כדי לזרז קריעת הים, ומה היתה טענה עליו לא עת להאריך בתפילה, כאשר כל גאולתם של ישראל ממצרים היתה בכח התפילה.

דשא בשלה נאות 58 5
ו שניאור

אמנם ראיתי בספרים הקדושים פירוש שתפילת משה היתה מכוונת בעיקר למען הערב רב, שגם להם יעשה הקב"ה נס, כי למען עם ישראל לא היה ספק בלבם של מרע"ה כי ה' יושעם, ואז ה' עונה לו שלא יאריך בתפילה למען הערב רב כי גם אותם הוא יושיע ביחד עם כלל ישראל. אך לפי דיהטת הפסוקים, צריך ביאור.

לבב ספר שמות הגיון רסו

ואפשר: לא ראי צרה זאת כראי צרות אחרות. יש צרות מתמשכות כמו גלות מצרים, שם ישנה מטרה שיגאלו בזכות תפילות וקרבת אלוקים שבאה בעקבות התפילה. לעומת זאת, יש צרה קיצונית קיומית ומיידית, כמו המצב הזה, הים מצד אחד והמצרים מצד שני וישראל בתוון. זאת עגמת נפש מיוחדת במינה זאליה מתייחס הקב"ה באומרו שאין זה הזמן להאריך בתפילה, אף לא תפילת משה.

ד' כ"ג

86

ד' מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו (י, טו). והקשו המפרשים מה שאמר הקב"ה למשה מה תצעק אלי, וכי מה היה להם לישראל לעשות אם לא לצעוק אל ה', והלא לימדונו חז"ל (ברכות י"ט"ג) אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, והיה להם לישראל לצעוק אל ה' ולבקש רחמים על עצמם, ולמה אמר הקב"ה מה תצעק אלי.

וביותר קשה מה שאמר משה לבני ישראל ואתם תחרישון, ולמה יחרישו, אם בידם לעורר רחמים על עצמם בתפילה לפני הקב"ה.

ונראה כי בני ישראל כשעמדו על הים, ידעו והאמינו בקב"ה שיציל

אותם מידי המצריים ומידיו של פרעה, דכבר הודגלו מאז גאולתם ממצרים לראות נסים ונפלאות שעשה הקב"ה עמם, וידעו והבינו שגם עתה יעשה הקב"ה עמם אותות ומופתים, אך לא עלה על דעתם נס נורא זה שיקרע הקב"ה את הים, ויחולל נסים ונפלאות לשנות את כל מערכות הטבע ושינוי מעשה בראשית, וכמו שמבאר הפנים יפות על הפסוק (י, יז) הלא זה הדבר אשר דברנו במצרים וגו', שלא עלה על דעת משה שיאמר להם הקב"ה שירדו לים וכו', מפני שהיה סבור משה שלא ישנה הקב"ה מעשה בראשית, ולא גילה לו את התנאי שהתנה עם הים במעשה בראשית, עיי"ש.

8a

ומעתה התפללו בני ישראל באותו עת כשעמדו על הים, שינצחו את המצריים במלחמה, או שיפיל הקב"ה אימה ופחד על המצריים ויברחו משם, אך מעולם לא עלה על דעתם שיוכלו לעבור את הים ביבשה. והקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ידע שלא יועיל להם נס אחר לבד מלקרוע את הים, ובני ישראל יעברו כתוך הים ביבשה.

ואלו דברי הקב"ה אל משה מה תצעק אלי, לחולל נסים ונפלאות אחרים לישראל, הלא לא יועיל להם נס אחר, רק דבר אל בני ישראל ויסעו, שירדו לתוך הים, ואז אעשה להם נס הגדול של קריעת ים סוף. וזה היו גם דברי

10

ובזה יבואר מה שהיה קשה לפני הקב"ה קריעת ים סוף, כי משה רבינו ובני ישראל התפללו שיעשה הקב"ה עמם

נסים אחרים, ולא התפללו על נס זה של קריעת ים סוף, והקב"ה עשה שלא כתפילתם, וזה היה הקושי שבדבר. וכן הנה גם בעניני זיווג, שישנם אנשים שמתפללים על איזה שידוך שלפי הבנתם הוא הזיווג ההגון, ובעיני ה' אינו טובה להם כלל, והקב"ה מזווגו לפי מה שישר בעיניו, וזהו הדמיון דקשה לזווגן כמו קריעת ים סוף.

ועל דרך זה פירש הבעל שם טוב (מוציא נמלות פי' שפטים) מה שאמר הכתוב (סליס קמ"ט) רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם, כי מתחילה עושה הקב"ה את רצון יראיו, כי אף אם הקב"ה יודע שדבר זה שהם מבקשים ומעתירים על זה בתפילתם אינו טוב וראוי להם, מכל מקום ממלא הקב"ה בקשתם, מכיון שרצונם של יראי ה' בזה, ולאחר מכן כשנוכחים לראות שאין זה טובה עבורם, אז הם משוועים אל ה' שיהיה להם ישועה, ואף שהיה מן הראוי שלא ישמע הקב"ה שוועתם בזה, שהרי הם הביאו על עצמם דבר זה, מכל מקום מגדל חסדי השי"ת את שוועתם ישמע ויושיעם, ששומע שוועתם ותפילתם ומושיע אותם.

חתם סופר על התורה

Commenting on Hashem's reaction, the Midrash cites the *pasuk they screamed and God listened*. As stated frequently by Rashi, the term *והאלהים*, and *God*, alludes to His Attribute of Justice, administered by the Heavenly Tribunal.

As Rashi states (and as we shall discuss in the following segment), the fate of *Am Yisrael* was on trial. Based on the Divine mercy (*מדת הרחמים*) associated with the name Hashem, the Jewish people would have been spared regardless of their virtue. However, the Attribute of Justice (*דין*) associated with the name *Elohim* demanded some merit on their part. Thus, Hashem asked *Bnei Yisrael* to forge ahead into the sea instead of praying further. This alone would merit the splitting of the sea (*Toras Moshe 23b ויאמר*).

*Fundamentally, however, Hashem was not disputing the need for prayer. Rather, it was the nature of their prayer that Hashem addressed. According to this interpretation, *מה תצעק אלי* does not mean "Why do you cry out to me?" as a question, but "Regarding what do you cry to Me!" as an exclamation. Hashem continued, "Don't pray that the Egyptians be vanquished; to do so would disclose a lack of faith, for I assured you that this would occur. Instead, pray for My guidance." Besieged by the wilderness on one side, the Egyptians from behind and the sea straight ahead, *Bnei Yisrael* were well entitled to pray. But instead of doubting Hashem's capacity to save them, they should have prayed for specific directions: where to go and what to do.

Indeed, the phrase **מה תצעק אלי** may have been intended to offset partially Moshe's declaration that *Bnei Yisrael* should remain silent. Hashem responded, **Let them pray** — not about My capacity for saving them but for the best way to achieve their salvation.

This distinction can be applied to the contemporary scene with equal validity. To merely pray that *Mashiach* arrive indicates a lack of faith. After all, we've been guaranteed his arrival by numerous prophets and the Torah itself. Instead, we should pray appropriately that he arrive **swiftly in our lifetime** (*Toras Moshe 24a מה ד"ה מה*, second reference).

13 Artschwilt-Ornath

Or HaChaim deals with a fundamental problem: Isn't prayer the proper response when people are faced with danger? Why are Israel and Moses commanded *not* to pray at such a time? He explains that God exercises His attribute of mercy only when the victims have at least a minimum degree of merit. At the sea, however, the Attribute of Justice argued that the Jews no less than the Egyptians had worshipped idols, and that it was unjust for one nation to be saved while the other was destroyed. [This is alluded to in verse 19, where the angel is called the *angel of Elohim*, the Name denoting judgment, because the Jewish people were being judged (*Rashi*).] Consequently, prayer alone could not be efficacious; there had to be a tangible merit. Therefore, God commanded that the prayers be stopped and the people demonstrate their readiness to put their lives in danger in obedience to God by plunging into the water. That display of faith would earn them the miracle of the Splitting of the Sea.

18 נתיבות

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. המפרשים לקשו על אומרו מה תצעק אלי, וכי מה יש ליהודי לעשות כשהוא במצוקה כזו כמו שהיו ישראל על הים, אם לא לצעוק אל השי"ת, כמאה"כ מן המיצר קראתי י, ומדוע אמר לו הקב"ה מה תצעק אלי. והרי ביציאת מצרים עצמה כל האתחלתא דגאולה היתה מכת ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו, ומדוע כאן נאמר מה תצעק אלי. והאזה"ת הק' מבאר בזה כי מדת הדין הלוא קטרגה הללו והללו עובדי ע"ו, ולא היה די בכח הרחמים לדחות את הקטרוג. וזה אמר הקב"ה למשה מה תצעק אלי, שאם כי חפץ אני לעזור לישראל ולעשות להם הנס, אך כיון שאינם ראויים לא די בצעקה כנגד מדת הדין המונעת. ואמר אליו דבר אל בני י ויסעו פי זאת העצה היעוצה לישראל, שיתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני עושה להם נס, ובכח האמונה והבטחון הוה יתגבר כח הרחמים להמשיך את הנס הגדול של קריעת ים סוף.

והענין בזה הדנה יש זמנים שהם בכחי' שתפ' תפלתי (איכה ג), שהתפילות מעוכבות מלעלות למעלה, וכמאה"כ א' אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. אך יש כח ששום קטרוג אינו עומך בפניו והוא כח הבטחון, כאשר יהודי בוטח ברחמי שמים שלמרות גודל הקטרוג ירחמנו הקב"ה כרחם אב על בנים, כח הבטחון הוה עומד בכל המצבים. והוא ע"ד דאיתא במדרש שוח"ט (תהלים כה) עה"פ אלקי בכ' בטחתי אל אבושה, מעשה באכנסאי שבא לעיר המלך ולן בחוץ, מצאוהו שומרי המלך ובקשו להכותו, אמר להם אל תכוני שמבני בית המלך אני, המתינו עד אור הבוקר והולכיחו לפני המלך, אמר לו המלך מכיר אתה אותי אמר לו לאו, ואם כן האיך אתה בן ביתי, אמר לו איני בן ביתך אלא בטחתי בחסדך שאם אומר שמבני בית המלך אני

במצב הזה לא היה כח בתפלה לפעול את המבוקש, כי הגדיל המקטרג.

להטין ולסתום שערי שמים, כענין שנאמר (איכה ג ח): "גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי". ואף אם התפלה עברה את כל המסכים המבדילים ועלתה למרום, הרי ברצונו יתברך שיהא הכל בדין ובמשפט, ולכן "ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו" (מלכים א' כב יט), "אלו מימינים ואלו משמאלים מימינים מלמדים וזכות משמאלים מלמדים חובה" (רש"י), וכיון שגברה טענת המקטרגים על הסגורים הרי הם מונעים מל'י' הבקשה, ונוצר מצב של 'צור-ילדך' תשי'. ומאחר ואין תועלת בתפלה הרי זו תפלת שוא, על כן נאמר: "מה תצעק אלי".

באו בתוך הים

ומה כן אפשר לעשות בעת צרה כזאת? ממשך האור החיים הקדוש בביאורו: "זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק, על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים ואתה הרים את מטך, פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם-הנס ובקע הים, כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה, וצדיק הראשון הוא נחשון בן עמינדב, ונכנס עד גרונו, ולא נבקע הים עד שאמר כי באו מים עד נפש".

15

אלמלי היו ראויים מצד מעשיהם היה הים נבקע לפנייהם מיד, והיו עוברים בו ביבשה, אבל לפי שנתגברה מדת הדין היו צריכים לבוא "בתוך הים ביבשה" (יד טז), והיינו: 'דבר אל בני ישראל ויסעו אל הים קודם שיחלק', על מנת להפגין ולהראות תוקף מדת בטחונם, וגדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה שיבקע הים לפנייהם.

16

כך בטחתי וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, שיש לנו כח גדול יותר מכת התפלה, והוא כח הבטחון, שהיא המועלת אף בשעה שנעלו שערי תפלה. בזמן שאדם מיישראל בא בכח הבטחון שום קטרוג אינו יכול לעכב בעדו, גם אם גבר המקטרג לבחון ולבדוק בפנס מעשיו וטוען שאין הוא ראוי לישועה, בכל זאת נעשה ראוי על ידי עצם הדבר ששם בה' מבטחו.

כך מפורש בחז"ל (מדרש שוחר טוב תהלים כה ב): "מעשה... והיו שומרי המדינה עוברין, מצאו אכנסאי אחד ותפסוהו", אמר להם: אל תפוני בן ביתו של מלך אני, כיון ששמעו כן הניחוהו, ושמוהו עד הבקר. בבקר הביאוהו אל בית המלך, ואמרו: בן ביתך מצאנו אמש. אמר לו המלך: בני, אתה מכיר אותי? אמר לו: לאו. אמר לו: אם כן היאך אתה בן ביתי? אמר לו:

בבקשה ממך, אני איני בן ביתך אלא אדוני המלך כך אני בטחתי, שאלמלא לא אמרתי כן היו מכין אותי. אמר להן המלך: הואיל ובטח בי הניחו לו. כך אמר דוד: 'ה' אלקי בכ' בטחתי אל אבושה', דבשביל שהבטחתי בכ' אל יעלצו אויבי ל', ולא אני בלבד אלא גם כל קוץ לא יבושו".

נתבונן על הנמשל ברומה למשל, במי שאינו מכיר את המלך, איש אשר לא עשה מאומה בשביל המלך ואינו מבני ביתו וממשרתיו עושי רצונו, ומה נבין שהמדובר כאן במי שאין בידו שום-זכות מצוות ומעשים טובים, ואף על פי כן בהיות והוא אומר בכ' בטחתי, אני בן אהוב למלך ובוטח בו שיצילני, אומר הקב"ה למקטרגים שתפסו אותו ומבקשים למנוע ישועתו: "הואיל ובטח בי הניחו לו"!

כה הם דבריו הקדושים של מרן החפץ חיים זצ"ל (שם עולם ה"ב קונטרס נפוצות ישראל פרק ח): "ודע עוד, דמדת הבטחון אינה תלויה בזכויות, שאפילו הוא אדם שאינו הגון, אך שחיזק בטחונו בה', כת הבטחון מגין עליו ומתחסד עמו השי"ת. כן כתב הגר"א. ושמעתי שכן איתא במדרש על הפסוק (תהלים לב י) רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו". והוא לפנינו במדרש שוחר טוב שם (וע"ע ילקוט שם רמז תשיט): "רבים מכאובים לרשע לפי שלא תולה בטחונו בהקב"ה, והבוטח בה' חסד יסובבנו אפילו רשע בוטח בה' חסד יסובבנו".

חסד יסובבנו אפילו רשע בוטח בה' חסד יסובבנו".

R. Goldfinger

One objection frequently raised is the following: How can I aspire to live my life according to the principle of bitachon when I know myself to be lacking in my observance of some or all of the other commandments? How can I expect bitachon to work for me when I am an acknowledged sinner?

Jewish tradition answers this objection. In Shiurei Daas, Rabbi Yosef Leib Bloch zt"l asserts that bitachon applies equally to a wicked

man as to a pious one. He goes so far as to say that even a thief is commanded to have bitachon! As he burglarizes a home, the thief is required to declare to God, "I trust in You that I will not be caught breaking in." If he is sincere in his trust, says Rabbi Bloch, God will save him from being caught, despite the fact that at the very same moment he is transgressing God's other commandment to not steal! Above all else, bitachon is a practical tool. If we rely on God, He will provide for us. The Six Steps of Bitachon help us identify our needs and determine what hishtadlus must be done to have those needs fulfilled, and how much effort we must put in before God will consent to provide for us. This is a perfectly precise and logical process. Done correctly, it works every time.

23

ברם יש ומחמת התגברות הקטרוג לא די בדברים בלבד, אלא שצריך גם להוכיח זאת במעשים שעניניו נוגעים לשבח המלך. וזה שנדרש מן עם ישראל באותה גשה שעמדו על הים, שיסעו ויבאו אל הים ולהוכיח בכך שהם בטוחים בישועתם בהיותם מבאי בית המלך, ומעתה הענין נוגע לכבוד המלכות, ושוב עלתה לרצון שועתם אשר ויצעקו בני ישראל אל ה', ונקרע הים לפניהם.

ובל זאת אם בוטח בה באמת, ואינו משטה עצמו להיות כגונב דעת העליונה כשאומר "ועל סודך הגדול באמת ובתמים נשעננו". ומפרשתינו למדנו דוגמא נכונה לבטחון אמיתי, בני ישראל הלכו בתוך הים הגועש וסואן ללא פחד ומגור כלל, בהיותם בטוחים ללא צל של ספק בישועת ה', "עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה".

זה עבודת החיים של כל איש ישראל. לעבור על מדת הבטחון, ואז ישועתו בטוחה לו אפילו אם אין בידו מעשים וזכותים.

ברם דא עקא שמדרכי היצר להכניס בדעות בני אדם סיבות שונות לתלות בהם ריבוי הפרנסה ומיעוטה, סיואן, קומפעטישאן, ריסעשאן, וכל שום דאית להון, הצד השוה שבהם לסלק

זאת היתה עצת ה' למשה רבינו, להגביר צד החסד והרחמים על ידי הבטחון. כי הבוטח בה' חסד יסבבנו אפילו אין בו אלא מעלה זו בלבד שבוטח בה'.

וכך היתה תפלתו של נחשון אחרי שקפץ אל תוך הים בגודל בטחונו: "הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש... כלו עיני מיחל לאלקים... אל יבושו בי קויר ה"א צבאות אל יכלמו כי מבקשין אלקי ישראל".

כבוד המלך

ונראה בהסבר הדברים, כי בעובדא דלתתא איתער לעילא, כאשר מוכיח גודל אמונתו ובטחונו בחסדי ה' שהם ללא גבול, דרחמיו על כל מעשיו, בדבר זה גופא הוא מעורר הגברת רחמי ה' וחסדיו.

יתר על כן, כל עוד והוא נדון אם ראוי לישועה מצד עצמו יש מקום לבעל דין לחלוק ולקטרג, אבל ברגע שהוא תולה הכל בחסדי ה' הטוב והמטיב, אז אם יבקש המקטרג למנוע ישועתו הרי הוא כאילו מגרע במדת טובו יתברך, וגם גורם שכביכול צריך להראות תשות כח שאין בידו לעזור למי שסמך עליו.

22

בכל קראנו אליו

והלימוד מזה, דאמנם כן אין אדם זוכה לשום ישועה בעולם כי אם על ידי תפלה, בכל עת ובכל מצב צריך רק להתפלל ולחזור ולהתפלל עד שירחמו עליו מן השמים, אלא דיש ושערי שמים סגורים בגלל הקטרוג, על כן זאת העצה היעוצה להכריז ולהודיע: 'בך ה' בטחתי אל אבושה', ואחרי שתולה ישועתו בכבוד המלך שוב תפלתו ובקשתו עולה, בלי מניעה.

כיוצא בזה כתב בקפר חסידים (סימן * קלא): "אם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון על לימוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים, ושופך את נפשו עליו, הקדוש ברוך הוא שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים".

וכתב הגר"ח פאלאגי זצ"ל (צוואה מחיים ח): "וכבר קבלנו מרב סעדיה גאון ז"ל כי כל תפלה שיתפלל האדם לכבודו

יתברך, לשם דבקות באל, הגם כי אינו ראוי ה' שומע תפלתו. וזה כוונת הכתוב (רבי'ם ד ז): 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו', רוצה לומר לו אלקים קרובים אליו כי זה האדם הוא קרוב לה' להיות מקורב אצלו ולדבקה בו, וכיון שיש לו קורבה עם ה' אז שומע תפלתו בכל קראנו אליו, 'אליו' דייקא מה שנוגע לכבודו יתברך. ודייק לומר בכל קראנו, שהוא כולל כל תפילה אפילו לצורכו, ששואל מאתו יתברך חיים ופרנסה וכדומה, אם יהיה לכבודו יתברך לעבודתו או הוי גם כן לכבודו וכו'.

ובזה ממילא נסתם פה המקטרג, מאחר ואין הנדון כאן אם הוא ראוי לישועה אלא אם יש כאן רחמי ה', או גבולת ה' להציל התמוכים ונשענים עליו, והלא גם המקטרג אינו רשאי לפגוע בכבוד המלך. כוחו של המקטרג הוא רק כל עוד והדבר נוגע אל המקבלים בלבד, אבל ברגע שיש כאן נקודה של כבוד המלכות דבריו מסתמים.

21

ועדיין אנו צריכין למודעי, מדברי המדרש הניצב פתח דברינו אנו למדים שהקב"ה היה מבקש לשמוע את פולם שיעצקו אל ה', ואילו במאמר ה' למשה אנו רואים דאין תועלת בצעקה וצריכים רק לנסוע ולבא אל הים עם מדת הבטחון?

לפי דרכינו יש לומר דהא והא גרמא, * דאחרי שקפצו אל הים חזרן והתפללו: "הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש" (גמרא סוטה ה"ל), ואז אחרי שכבר הראו בטחוונם על ה' נענתה תפלתם.

האמונה והבטחון בה' הנותן כח לעשות חיל

כי הבוטח בה' אינו מתפעל כלל ממה שאומרים שיש עכשיו זמנים קשים, שהרי אצל הזן ומפרנס ית"ש אין שום קושי, לא קשה אצלו היום יותר מאתמול. ומי שנבהל מצוק העתים בשוק המסחר, הרי זה מראה בעליל שאין דעתו ואמונתו שלמה בה' הבורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ואם אינו בוטח בה' מאין יבא עזרו כשאין בידו זכותים.

יעזרנו ה' וישים חלקנו עם הבוטחים בשמו באמת, ואז "לעולם לא נבוש כי כך בטחנו", ועל ידי הבטחון ננחשון בן עמינדב שעבורו ובזכותו נקרא הים לבני ישראל, נזכה להמתיק כל אלו הדברים שאמרו עליהם חז"ל (פסחים ק"ה א, סוטה ב א) "קשין כקריעת ים סוף", ובקראנו אליו מן המצר יעננו במרחב אכיה"ר.

רסב טיב פרשת בשלה התורה

מדגיש כאן רש"י, שנצרכו שני דברים כדי לקרוע להם את הים: האחד - זכות אבות, והשני - האמונה בבורא, ורק בזכות שני דברים אלו יחד זכו לקריעת הים.

והנה בענין האמונה ידועה האמרה בשם הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצוק"ל, שלא אמונה אין בכח האדם לעבור אפילו את סף דלת ביתו, ועם האמונה בכוחו אפילו לקרוע את הים, וזהו שכתב רש"י שזכו עם ישראל לקריעת ים סוף על ידי האמונה.

והרי כמו שהיה בכללות - כן הוא גם בפרטות. לכל אדם יש את גלות מצרים הפרטית שלו, שלפתע רואה הוא חושך נגדו, היצר הרע ורדף אחריו, ונצרך הוא ליציאת מצרים פרטית, לצאת מהמצרים וההגבלות שלו, ולזאת יוכל האדם להגיע רק על ידי האמונה.

לפעמים נמצא האדם בתוך ים של צרות, ומגיש שנצרך כאן נס מהבורא שיקרע לו את אותיות סוף. במצב כזה, רק אם יתחזק באמונתו בבורא, וידע שאין דרך אחרת לפניו - יזכה לאותה קריעת ים סוף. ולא בחינם ייסדר לנו חז"ל לומר את פרשת השירה כל יום בתפילה, ללמדנו שעבודת כל אדם בכל יום היא לקרוע את הים על ידי אמונתו.

ואיך קורע אדם את הים בעבודתו?

ע"י שיאמין באמת ובתמים, ללא חכמות כלל, שישועתו קרובה, ולא ירהר האם ראוי הוא לנס או לאו, וכמו שרואים כאן שאפילו שהיה קטרוג עליהם ש"הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה" (ילקוט שמעוני רמז ו'ד) ומ"מ קרע להם הקב"ה את הים, כך גם האדם לא יפחד, ויאמין באמונה שלימה בבורא שיוציאו מים צרותיו, וככל שיאמין יותר - תהא ישועתו גדולה ומושלמת יותר.

אבל הוסיף כאן רש"י ולימדנו שצריכים גם זכות אבות. רק אם ממשיכים את מסורת האבות, ללכת בדרכיהם ולשמור את מנהגייהם, על ידי זה הינו קשור אל האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, ורק בזכותם כדאית היא האמונה להגן על האדם.

ונראה ליישב, שהרי אמרו ישראל (פסוק יא): "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר", ומבואר שהיו ישראל באותה שעה במצב של חיסרון גדול באמונה. ואף מה שצעקו והתפללו, תפילתם של בני ישראל על הים, לא היתה תפילה אמיתית ממעמקי הלב, אלא ש"תפסו אומנות אבותם", והיינו, שלא התפללו מעומק ליבם, מחמת חסרון אמונה שהיה בהם.

* לכן אמר הקב"ה למשה, שבמצב זה של חסרון באמונה לא תועיל גם תפילה, ובפרט תפילה כזו שאינה תפילה אמיתית, לא תועיל עתה לבקוע את הים, כיון שצריך דוקא את כח האמונה שלהם כדי שיבקע הים. הקב"ה לא ישמע לתפילה, כאשר אלו שזקוקים לישועה אינם מאמינים בו, ואינם סמוכים ובטוחים עליו. כוחה של תפילה לפעול ישועה היא רק כאשר האדם הזקוק לישועה מאמין באמונה שלימה. כאשר האמונה בבורא עולם פגומה וחסירה, התפילה לא תפעל ישועה.

בזה מבואר שהדרך היחידה שיבקע הים בפניהם, הוא על ידי שיגבירו אצלם את כח האמונה שלהם בבורא עולם, ולכן הם צריכים לנסוע לתוך הים, כיון שהם צריכים להיות סמוכים ובטוחים על הקב"ה בכח האמונה, ועל ידי זה הם יגבירו את כח הרחמים, להמשיך את הנס הגדול של קריעת ים סוף.

זהו שאמר לו הקב"ה למשה: "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו", במצב כזה, שישאל אינם מאמינים באמת אין תועלת בתפילה, הם חייבים לעשות פעולה שתוכיח את אמונתם ובה יושעו.

27 H. Hirsch

The word תצטוו (v. 13) reveals Moshe's view of the expected salvation. He thought that God would destroy Pharaoh and his army — as He would one day destroy Sancheriv's army — without him (Moshe) or the people having to do anything at all. Accordingly, while he calmed the people, his soul cried out to God, praying that He would bring the promised salvation.

To this corresponds the reply: מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל יסעו. That is to say: The salvatic is indeed still dependent on the people. The first step must be taken by them; they must first show themselves deserving of salvation by demonstrating their trust in God, a trust that leads to courage and to fearless alacrity in action. First let them go forward and march into the sea, without reservation or concern. Only then will God pave the way of salvation.

28 לא ייתכנו חיים בלי נסיונות

אולם ייתכן לראות כאן לימוד חשוב ביותר בדרכים לעבודת הבורא. האדם טועה בחושבו שהוא יהיה מוכן לעבוד את הבורא יתברך בכל לב ונפש אם רק יסלק ה' ממנו, קודם כל, את המפריעים לעבודתו. ולא

היא. וכבר הערנו בהזדמנות אחרת על הסדר שקבעו לנו חכמינו ז"ל בסדר הפרק האחרון שלנו בסוף תפילת י"ח, אלהי נצוה. לפי דרך הטבע, היה האדם מצפה לסדר הפוך לגמרי. קודם כל, שהקב"ה יסלק ממנו את המפריעים לעבודתו "וכל הקמים עלי לרעה, מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם", ואח"כ הוא בעצמו כביכול יקיים "פתח לבי בתורתך, ואחרי מצוותיך תרדוף נפשי", ורק אחרי זה, האדם יהיה מוכן להתמסר ולעשות את המוטל עליו למען הבורא, רק אז, יקבל על עצמו "ונפשי כעפר לכל תהיה, ולמקללי נפשי תידום, ולבסוף, שהש"ת יעזור "נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה".

דבר זה, כבר לימד אותנו משה רבנו ע"ה עוד לפני שקיבל את השליחות לגאול את ישראל. הנה הוא עומד מול הסנה הבוער באש אך, דיבור ה' פונה אליו רק אחרי שהוא עשה את הצעד הראשון: "וירא ה' כי סר לראות". רק אז הופנתה אליו קריאת החיבה ההיסטורית: "משה משה".

30 Einei Yisrael - R. Belski

A person needs to know how important it is to *daven*, to pray with fervor. While it may be true that as long as he has recited every word from the *siddur* he is exempt from going back and davening once more, still, the proper way of tefillah is to recite it with intensity and meaning. One's prayers should shatter the Heavens. "גם כי אועק" - Also when I cry out, and call for help, He stops up my prayer" (Eichah 3:8).

There is a certain balance. If a person needs something desperately, then his tefillah is a very powerful force. He must also work towards building more merit for himself through acts of chessed, lovingkindness, and increasing his Divine service, his avodas Hashem. On the other hand, there is a limit to how far one's efforts can be taken. A person cannot insist on getting what he wants. In the final analysis he must submit to the Will of Hashem, to the wisdom of HaKadosh Baruch Hu, the One Who determines what will and will not be. A person must never, God forbid, imagine to himself that there is nothing left to live for and that his life is unbearable if he does not get his way.

31 40 - SIX STEPS OF BITACHON

The Third Step - Do I Have Total Serenity That I Will Receive this Need?

By the time we reach Step Three, we have established that I have a need that God has promised to provide. But where is it? How and when is it going to be provided? Perhaps God is waiting for some effort on my part, and I have to determine what that effort - known as *hishtadlus* - needs to be. Before I can continue in that direction, it is important to assess my feelings. Do I feel a sense of complete serenity over receiving this item that I need? Am I like Joseph, who did not have a shred of uncertainty about God's providence? In that case, as the *Beis HaLevi* says, it is forbidden for me to do any *hishtadlus*. If I am absolutely certain in my heart that God will

provide the need that has been halachically confirmed in Step Two, I stop right here at Step Three. There is nothing more for me to do; my needs are going to be met.

Yet, despite the seeming rarity of this total and unflappable inner trust, Step Three is an important component of the Six Steps. As we will explore further in a later chapter, *bitachon* is something that we actually experience naturally all the time and take for granted. (This mostly applies to needs like oxygen, sunshine, and the normal functioning of the laws of nature, needs that get easily discounted because they are so readily supplied.) When we analyze this phenomenon in light of the Six Steps, what is really happening in those cases is that without being consciously aware of it, we are identifying needs, asking ourselves if we have total serenity that we will receive our needs, answering "yes," and receiving those needs. We do not bother with any *hishtadlus* because a "yes" answer at Step Three ends the process right there. Step Three allows us to run all our

אך, חזקו עלינו דברי רבותינו אשר קבעו לנו סדר דברים הפוך, אשר לפי, האדם נדרש, קודם כל הוא, לעשות מאמצים מצדו, לעבוד על עצמו, לנצור לשונו מרע ושפתיו, וכן להכניע עצמו שתידום גפשו למקליו, ונפשו כעפר לכל תהיה, ורק אחרי זה, רק אחרי ההתמסרות מצדו, יוכל לצפות ולהתפלל לה': "פתח לבי בתורתך ואחרי מצותיך תדרוך נפשי". זהו סדר העבודה הנכון.

זהו סדר העבודה אשר הקב"ה לימד למשה רבנו, בעמדו על שפת הים עם כל ישראל בצרה. "מה תנעק אלי לא עת עתה להלחין נתפלהו... דבר אל בני ישראל ויסעו: אין להם אלא ליסע, שאין הם עומד נפניהם, כדאי זכות אבותיהם, והס, והאמונה שהאמינו כי ואלו, לקרוע להם הים". יש כאן זכות אבות, יש כאן אמונה. אך כל זה איננו מספיק, הם צריכים לעשות את הצעד הראשון, הנכון, אח"כ אני אעזור, ואקרע להם את הים.

שלוש ב שלח נתיבות

קה 32

ויש לכלול זאת במד"א בבית אברהם, על פסוק זה, דהנה איתא בוה"ק (ח"ב נב): מה תצעק אלי בעתיקא תליא מילתא, שיש בזה רזין עילאין, ואמר מרן זי"ע דמרומו גם ע"ד העבודה דהיינו שיעתיק עצמו ממקומו, האדם נתון במסגרת של סדרים ותכונות וטבעים שמושרש ומורגל בהם עד שאינו מסוגל לזוז ממקומו, וכמה שמקבל על עצמו הריגה חוזר למקומו כבראשונה. היות שהיו צריכים לכת על טבעי, ע"כ הדרך שיעתק ויוזו ממקומו. במס"נ, דבר אל בני ישראל ויסעו, וע"י שיתנהגו למעלה יטבעם יזכו להנהגה שלמעלה מהטבע. וכדאי עוד בבית אברהם על פסוק זה בשם הרה"ק רמ"מ מויטבסק זי"ע, שיציאת מצרים היתה באתערותא דלעילא מכח הבטחת הקב"ה, אבל קריעת ים סוף בה היו גילויים עליונים כ"כ עד שיציאת מצרים אינה נחשבת לעומת הגילויים של קרי"ס, והיא היתה התיקון הגמור של יצי"מ, על זה לא היתה הבטחה, ורק מכח אתערותא ודתא, שלזה לא די בדיבור וקבלה אלא מסירת נפש בפועל. וזה שאמר לו הקב"ה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו במס"נ בפועל.

וכן מצינו בכל הנסים שעשה הקב"ה עם ישראל למעלה מן הטבע, שאשראל המשיכו אותם ע"י פעולה שלמעלה מן הטבע. בנס פורים היו אמנם דברי הצומות וועקותם, אך עיקר ההצלה היתה ע"י מסירות נפש של מרדכי, כדכ' ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, שאף שבאוי ידע גודל הסכנה בדבר אך היה לו בטחון גמור שרוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, וכמ"כ אסתר הלכה למלך במסירות

נפש כאומרה וכאשר אבדתי אבדתי, ובכח זה המשיכו את הנס ושברו את קליפת השומא של להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, וכן בנס חנוכה, היו החשמונאים מתי מעט ויצאו להילחם כנגד הממלכה האדירה של יון, כשכל גשקם היחיד הוא כח הבטחון, כמ"כ המגן אברהם (או"ח רצ"ה) בשם התשב"ץ, שבצאתם למלחמה אמרו מזמור יושב בסתר שהוא מזמור הבטחון, אומר לה' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו, ובכח זה הוא יצילך מפת יקוש וגו' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך על שחל ופתן תדרוך וגו' הכל מכח שאומר לה' מחסי בפועל. לא בטחון בשב ואל תעשה אלא יצאו למלחמה בפועל לגודל בטחונם, שלא יצאו על מנת ליהרג אלא מתוך בטחונם בישועת ה'.

והנה מרן אדמו"ר מוהרשד"י זי"ע אמר בענין שאומרים בכל שבת ויום טוב זכר ליציאת מצרים, היינו שכל השבתות והימים טובים באים להזכיר ליהודי שתכליתו ויעודו ליצאת ולהגאל ממצרים. ונכלל בזה ב' החלקים של יציאת מצרים, הן החלק הראשון של יציאת מצרים שבזכות אמונה נגאלו אבותינו ממצרים, והן בחי' קריעת ים סוף שהיתה ע"י אמונה ובטחון בפועל למעלה מן הטבע. ובכלל למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך כלול גם קרי"ס החלק השני של יצי"מ. והוא ענין נצחי, שהדרך להמשיך ישועה בעת שכל השערים הטבעיים נעולים, הן בענינים הגשמיים והן בענינים רוחניים הקשים כקריעת ים סוף, היא ע"י שיהודי עושה פעולה על טבעית בבחי' מסי"ג לבטל את הגזרה, וע"י אמונה ובטחון על טבעיים מדה כנגד מדה ממשיך נס על טבעי. וכן במלחמת היצר יש שהיצה"ר מתגבר על האדם להכשילו בעבירה

34 סוף תפארת שמסון • מאמרים

35

"שואבה" הכוונה לשאוב רוח הקודש. היה שם ביטוי כה עמוק של שמחה וקירבה להשי"ת, עד שהמשתתפים בשמחה הגדולה שאבו משם רוח הקודש. יונה הנביא היה תלמיד חכם שבא לשמוח בשמחת בית השואבה, והפך לאחד הנביאים הגדולים שקמו לעם ישראל.

מה היה ענין השמחה הגדולה בסוכות?

לפי שיטת רש"י, השמחה היתה על ניסוך המים. היתה מצוה מיוחדת פעם בשנה להקריב קרבן של מים. היו הולכים בכל יום למיין השילוח, שואבים מים צועדים בהתרגשות בשירים וריקודים לבית המקדש, ואז היו מנסכים את המים על המזבח.

ולחכן היו מנסכים? במזבח היו שני חורים, והם ירדו עד התהום.

חורים אלו, אומרים חז"ל, נקראו "שיתין", והם היו מאוד חשובים. הקב"ה יצר אותם בששת ימי בראשית, והם נרמזו במילה הראשונה בתורה: "בראשית" - "אל תקרי בראשית אלא ברא שית" (סוכה מס ע"א). כנראה שזהו דבר יסודי ועקרוני ביותר בבריאה. את השיתין הללו ברא הקב"ה כדי שבסוכות יוכלו לנסך את המים, וזה היה הביטוי השמח ביותר עד ביאת המשיח.

נתבונן מה מונח בדברים.

36

בסוכות היה חיבור לחסד האינסופי

בשעה שבא הקב"ה לברוא את העולם ביום הראשון, כל הבריאה היתה מלאה מים. ביום השני חצה הקב"ה את המים לשניים: "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים". "רקיע" הוא מה שנקרא בלשוננו 'שמים'. המקום בו נגמרים המים נקרא 'שמי השמים', והשמים שלנו הם בעצם מחיצה באמצע המים. ביום השלישי יצר הקב"ה את היבשה, לקח את כל המים אשר תחת השמים וכנסם תחת היבשה.

אם כן, התמונה העולה מן הדברים: יש שמים ויש ארץ. מעל השמים יש אינסוף מים, תחת היבשה ג"כ יש אינסוף מים, ובאמצע נמצאים אנחנו.

הביאור בזה הוא: מים הם ביטוי של חיים, ביטוי של צמיחה, של חסד. בכל מקום בתורה שכתוב "ויהי רעב בארץ" הכוונה שלא ירד גשם. אנו חיים בעולם שאין דרך להתקיים בו ללא מים. הקיום של העולם בא מהקב"ה דרך הגשם.

37

בתחילת הבריאה הכל היה מים, כלומר היה רק חסד אינסופי של הקב"ה, חסד טהור. לא היה שום דבר אחר: לא מלאכים ולא בני אדם, רק חסד ה'. לקח הקב"ה את המים הללו, ויצר את העולם שלנו באופן שמעל השמים יש מים, כלומר חסד אינסופי של השי"ת, מתחת הארץ - אינסוף חסד ה', ובאמצע אנחנו, ואיננו יכולים להגיע לחסד הזה בגלל שתי המחיצות - השמים והארץ.

גשם פירושו, שכאשר בוצה הקב"ה להשפיע חיים לעולם, המים חודרים דרך הרקיע, ובמקביל גם התהום עולה על גדותיו, ואז באים לעולם המים שהם עצם חיי האדם. אבל אין דרך פתוחה בינינו ובין החסד האינסופי של הקב"ה.

אמנם, אף שהעולם מחביא את החסד האינסופי של הקב"ה, בעת בריאת העולם, ב"בראשית" - יצר הקב"ה מעין 'חלון' להציץ לשם, והוא נקרא "ברא שית". פעם בשנה, בהגיע חג הסוכות, ניתנה לנו אפשרות למצוא קשר עם אותו חסד אינסופי של הקב"ה ע"י שתי השיתין שהיו ביסוד המזבח.

בסוכות שאבו מים, נסכו אותם על גבי המזבח, וכך התקשרו למי התהום, והקשר הזה הביא לכוז שמחה וכוז מתיקות, עד ששאבו משם רוח הקודש ששהי ימים ברציפות רקדו כל העם מתוך התלהבות, מתוך אהבת ה', כי מצאו את הקשר לחסד האינסופי, המוחלט והעמוק של הקב"ה.

זהו עומק ענין שמחת בית השואבה שהיתה בסוכות.

הם התקדמו, והגיעו לדרך ללא מוצא; לפניהם הים רועש וגועש, מאחוריהם המצרים, מהצד המדבר ובו חיות טורפות וכו', והם לא יכלו לזוז ממקומם. הלידה לא היתה יכולה להתקדם, והתעוררה סכנה נוראה שח"ו זו תהיה בחינת 'הפלה', ועם ישראל פשוט יכלה.

בקריעת ים סוף - שם היה רגע הלידה!

דורנו נמצא בסוף תהליך הגאולה

כשמתבוננים, ישנה הקבלה חשובה בין קריעת ים סוף לדור בו אנו חיים.

איננו יודעים מתי יבוא המשיח, אך אנחנו כן יודעים שכבר נמצאים אנו בתוך התהליך המוביל לקראת ביאתו. ראייה לכך: הכאב הנורא ששורר בעולם. מעולם לא היד דור כל כך שפל מבחינה רוחנית, וכל כך כואב מבחינה רגשית. מעולם לא היתה האנושות, ובפרט היהדות, כל כך הרוסה, כמו שהיא בדורנו.

זהו תהליך של הגאולה הסופית, הגענו לשלב של "כי באו בנים עד משבר וכח אין ללדת", וכעת מצפים כולנו לרגע של 'קריעת ים סוף'.

נססה לתאר מה בדיוק ארע בקריעת ים סוף, וכיצד הדבר יחזור על עצמו בדורנו; מה נקרע בקריעת ים סוף, ומה בגאולה הסופית שתבוא במהרה בעז"ה 'קרע' על ידי עבודתנו.

שמחת ניסוך המים לשני השיתין

כדי לרדת לעומק הענין נעמוד על נקודה הנראית לכאורה רחוקה מהנושא בו אנו עוסקים.

חג הסוכות נקרא "זמן שמחתנו". בזמן שבית המקדש היה קיים היה זה זמן מאוד מיוחד של שמחה, שמחת בית השואבה, עליה אמרו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" (סוכה נא ע"א).

והגמ' מתארת מה היה שם: במשך שבעה ימים לא שכבו לישון. בבוקר הקריבו קרבן תמיד של שחר. אח"כ הלכו לבית הכנסת להתפלל, ומשם לבית המדרש. בסיום הלימוד התיישבו לאכול סעודה, ולאחר מכן הגיע זמן הקרבת תמיד של בין הערביים, שלאחריו רקדו עד אור הבוקר, כך רקדו עוד ועוד, במשך שבעה ימים ב'שמחת בית השואבה'.

בקריעת ים סוף נבקע התהום

עתה נחזור לשביעי של פסח ונתבונן מה ארע בדיוק בקריעת ים סוף.

עם ישראל חיו במצרים שנים רבות, ועתה זכו לצאת משם ביד רמה. תהליך הגאולה התקרב לסימונו, והנה ברגע האחרון הגיעו כלל ישראל לדרך ללא מוצא; לפנייהם ים גועש ומאחוריהם המצרים. הם לא יכלו לזוז. מה עשה ה' ? קרע להם את הים.

לקרוע את הים פירושו שה' קרע את התהום, כמו שנאמר: "ויגער בים סוף ויחרב ויוליכם בתהומות כמדבר" (תהלים קו, ט). לא כמו בסוכות שהיו שני חורים קטנים, אלא פשוט נבקע התהום והתגלה עומק חסדו האינסופי של הקב"ה!

כאשר זה קרה, הם נכנסו לתוך אותה תהום. לא כמו בסוכות שרק יונה ואולי עוד כמה יחידים נעשו נביאים, אלא "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל

הנביא" (ילקוט ש"ש רמז רמד). האשה הפשוטה ביותר התרוממה למדרגת נביא ה', כמו יחזקאל. כולם קבלו נבואה ואמרו שירה, זכו לגדלות עצומה.

* מהיכן קבלו את הגדלות הזו? ע"י שנבקע התהום. החסד האינסופי התגלה וזו היתה הגאולה הסופית.

ההבדל בין סוכות לשביעי של פסח

39 נמצא אם כן, שישינם שני זמנים בהם התהום נפתח ומתגלה עומק חסדו האינסופי של הקב"ה - סוכות ושביעי של פסח.

אלא שישינו הבדל ביניהם: בסוכות מה שפתח את התהום זו הגדלות והאיכות של עם ישראל.

במשך כל השנה עם ישראל הם עם נפלא, אבל לבם לב אבן. בר"ה לוקח הקב"ה שופר, שהוא כמו 'קומפרסור' [קודח] ובוקע את הלב. לאחר מכן ישנם עשרת ימי תשובה. במשך עשרה ימים אנחנו קרובים לה', וביום כיפור הופכים ממש למלאכים. ואז מגיעים לסוכות. סוכה כשרה היא "שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח" (סוכה ו ע"ב), וביאר האר"י הק' שהדבר מרמז על חיבוק, השי"ת מחבק אותנו, והערבות הן כמו שפתיים, לרמז שהשי"ת מנשק אותנו.

* כשהשי"ת מנשק ומחבק אותנו אחריו ר"ה ויר"כ, זהו מצב הבוקע את התהום, ואז זוכים כלל ישראל להתחבר לחסד האינסופי של השי"ת, וזוהי השמחה הגדולה שישינה בשמחת בית השואבה שבסוכות.

40 לעומת זאת בשביעי של פסח, מה שבוקע את התהום זו הצרה! כלל ישראל הגיעו לשפת הים ונתקעו, לא יכלו לזוז ממקומם. הם היו בצרה גדולה. כאן זו לא היתה הגדלות של עם ישראל, אלא היתה זו הצרה שבקעה את התהום.

כל יו"ט פותח את העומק של חסד ה'. בפסח בגלל היציאה ממצרים, בסוכות בגלל הגדלות של עם ישראל, בשבועות בגלל שספרנו והכנו את עצמנו לקבלת התורה, ובשביעי של פסח מחמת הצרה שבה עלינו.

שביעי של פסח הוא היו"ט של הצרות, יו"ט הבא מחמת צערו של היהודי! ומה שנפלא הוא, שלא אומרים הלל ביום זה. הלל אומרים בסוכות, בפסח ובשבועות, אך לא בשביעי של פסח. מדוע? הנית וביום זה מצא עם ישראל את עצמו בסכנה הגדולה ביותר שהיה נתון בה מעולם. ומכאן למדנו מה קורה ליהודי כאשר הוא נמצא בסכנה גדולה, כמה יופי וקירבה להשי"ת מתגלים בעת צרה.

"לא עת עתה להאריך בתפילה"

וכיצד זוכים לאותו חסד אינסופי המתגלה בעתות צרה? ישנה דרך אחת בלבד: מסירות נפש! וכפי שמתגלה בפסוקים של פרשת קריעת ים סוף.

התורה מספרת: "וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם, ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'". כלל ישראל הרגישו שזוהי עת צרה, וצעקו אל ה' בתפילה. ומה היתה תשובת הקב"ה? "ויאמר ה' אל משה, מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסערו", ופירש"י: "למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה: לא עת עתה להאריך בתפילה שישאל נתונין בצרה". הקב"ה מודיע למשה: בעת אין זמן לתפילה!

ואני שואל: וכי מה היו צריכים לעשות בעת אשר כזו אם לא להתפלל?!

42 זה מה שבעצם ארע בקריעת ים סוף. בעוד שבסוכות מכח הגדלות זכו ישראל לפתיחת שני חלונות קטנים המחברים אותם אל חסדו האינסופי של הבורא - בשביעי של פסח נפתח לפנייהם תהום שלם של חסד אינסופי, של מתיקות ה' ומתוך כך באה להם הגאולה, חרות עולם.

ובמה זכו לכך? מחמת הצרה הנוראה בה היו שרויים, כמו שמתארים זאת חז"ל על הפסוק "יונתי בחגי הסלע" (שה"ש ב, יד):

* במצב הזה, אמר הקב"ה למשה, תפילה וזעקה אינן מספיקות, נצרך כאן חסד עמוק ואינסופי מה', לכן - "דבר אל בני ישראל ויסערו", שייכנסו לתוך המים במסירות נפש, רק מעשה כזה יכול להציל אתכם, כי מסירות נפש היא מעשה לגמרי לא טבעי.

ואכן נחשוון בן עמינדב קפץ לתוך המים, התחיל ללכת, עד שהגיע לכלל סכנה והוא אמר: "הושיעה ה' כי באו מים עד נפש", ואז, באותו רגע נבקע הים! ולא הים בלבד נבקע, אלא התהום. החסד האינסופי של ה' ומתיקותו התגלו במלוא הדרם, וזו היתה ה'לידה' - הגאולה השלימה. המצרים טבעו ועם ישראל יצאו לחירות עולם.

43 זהו תוכנו של יום שביעי של פסח, וממנו נלמד גם על הגאולה העתידית.

כאמור, נמצאים אנו כבר בתוך המהלך המוביל אל הגאולה הסופית - אל רגע ה'לידה', אבל ברגע האחרון כשמשיח כבר יהיה בפתח, תתעורר קושיא גדולה: מדוע להביא גאולה ליהודים כאלו? הרי אין בתוכם צדיקים גדולים כדוגמת רש"י, הרמב"ן, החפץ חיים או החזו"ן איש זצ"ל. תהליך הגאולה יתקע, והגאולה הסופית תהיה אך ורק ע"י מסירות נפש!

מהי מסירות נפש?

* נפש פירושה רצון ["אם יש את נפשכם" - רצונכם]. הנפש מורה בעיקר על רצון האדם, צורת החיים, ההנאות הטבעיות שמעניינות את האדם. ולכל דור יש את היצר הרע שלו. וכאן נדרשת מהאדם מסירות נפש. לעמוד מול כל הרצונות שהעולם מחדיר באדם, להגיע למצב שהשי"ת ותורתו הם עצם החיים, והמסירות נפש הזו היא שתביא את הגאולה השלימה.

44 עלינו לשמור על הפינות שלנו טהורות לה' ולתורתו. לא לסבול, אלא למצוא את היופי הטמון בהן. הקב"ה נתן לנו עולם של תורה, של רוחניות ושל קדושה. יהודי אינו משתעמם אף פעם. יש לו פסח, שבועות, סוכות, תשעה באב, חיי רוח מגוונים. כל כך הרבה יופי והנאה טמון בידידישקייט, בתורה ובמצוות.

בימים אלו צריך כל אחד לוותר על הדברים הקרים' לו בחיים, להשתדל לשמר את היופי של הדורות הקודמים. לא את הגדלות שלהם, לא את העומק אלא את הטהרה, שיהיו לנו בתים טהורים.

* זוהי מסירות נפש, ובה טמון הכח לבקוע את הים, לגלות את רחמי האינסופיים של הבורא, ולהביאנו אל הגאולה הסופית בב"א.

כ"ב ה'תש"ב

45 ובתרגום אונקלוס: ואמר יי' למשה קבלית צלותך מליל עם בני ישראל וישלון:

התרגום פירש, שאמר הבורא למשה שלא יתפלל, משום שכבר קיבל את תפילתו, ומשמע שאם לא היה לו מקבל הוראה שהתקבלה תפילתו, לא היה לו להפסיק להתפלל עד שהיה נענה בפועל. ולא פירש אונקלוס כמו שפירשו רש"י ושאר המדרשים, שאמר לו הבורא שכאן אינו צריך להתפלל כלל.

ולימוד גדול מונח כאן לנל אדם, שלעולם אל לו להפסיק מלהתפלל, אלא אם כן קיבל הוראה מהבורא שכבר קיבל את תפילתו, או שקיבל ציווי מהבורא שלא יבקש עוד, כמו שמצינו במשה בפרשת ואתחנן (דברים ג, כ"ז). רק במקרים כאלו לא יבקש עוד, אבל כל זמן שלא קיבל